

„Anuarul” Universității „Al. I. Cuza” Iași, Tomul I, 1984 și Tomul II, 1985

O nouă publicație în domeniul științelor sociale merită de la bun început a fi salutăată ca un real câștig pentru întreaga comunitate științifică din țara noastră, ea oferă posibilitatea valorificării superioare a produselor acestei comunități, a verificării calității acestora prin confruntarea deschisă, unanim profitabilă a ideilor, rezultând de aici legături mai strinse în interior și schimburi utile în afară. Sînt și premisele apariției Anuarului Centrului de Științe Sociale din Iași care, după unele ezitări inerente începutului, se dovedește a fi de pe acum, prin cele două tomuri recente (un al treilea, pe anul în curs, aflîndu-se deja la tipar), o publicație serioasă, demnă de atenție, interesantă la lectură cel puțin prin varietatea domeniilor cuprinse, rod al eforturilor conjugate ale cercetătorilor și cadrelor didactice din centrul universitar Iași. Dată fiind tocmai diversitatea disciplinelor, vom încerca în continuare să grupăm prezentarea celor două volume pe cîte o disciplină — deși interdisciplinaritatea rămîne dezideratul principal al realizatorilor. Socialismul științific ocupă primele pagini ale publicației, abordînd probleme cum sînt dezvoltarea științei politice marxiste (Ionel Hagiu și Liviu Coptil), structura de clasă și conștiința socialistă în societatea românească actuală (Rodica Popescu), studiul valorilor naționale în socialism (C. Gh. Marinescu). De menționat că începînd cu tomul al doilea, studiile de socialism științific sînt integrate în prima secțiune a Anuarului, abordînd interdisciplinar o temă unică, iar majoritatea materialelor fiind prezentate într-o limbă de circulație. De această dată este dezbătută tema *Calității și calității în viața socială*, la care participă Petre Dumitrescu, Liviu Coptil, Elena Puha, Vasile Miftode, Vasile Ciocărlan, Petre Mălcomete, Ionel Hagiu, Rodica Cepăreanu, Constantin Jofa, C. Gh. Marinescu, Ilie Niță, Catinca Bialus, Ion Holban, Marcel Morărașu, Al. Gulei, Al. Ciochină, Tereza Iftimie și Ion Talabă. Un capitol important îl constituie studiile de economie și drept, abordînd o problemă variată, dintre care am reținut: *Tradiție și inovație în teoria și practica industrializării României* (Nicolae Ivanciu Văleanu), *Lisaajul exponențial și folosirea lui; prognoza dezvoltării transporturilor în profil teritorial* (Al. Tacu, Iosefina Moroșan), *Probleme actuale ale definirii și determinării obiectului și sferei de cuprindere a industriei mici* (Gh. Musteață, I. Talabă), precum și, din domeniul dreptului: *Originile parlamentarismului în România* (Gh. Lupu, Vasile Lupu), *Considerații asupra urmăririi penale și a perfecționării reglementării ei* (Grigore Theodoru), *Norme de drept internațional privat în acordurile de cooperare economică internațională încheiate de R. S. România* (Elena Iftimie, Ernestina Ungureanu).

Bogată și interesantă se arată a fi și secțiunea de logică și filosofie, unde semnează Petru Ioan (*Complexitudine sintactică și adecvare semantică în silogistica formală*), Victoria Anton și Doina Știrbăț (*Formalizare și relevanță conceptuală în științele sociale*), Valeriu Gherghel (*Reconsiderarea conceptului de „dialectică aporetică”*), Liviu Antonescu (*Sinteză și originalitate în filosofia culturii elaborată de Lucian Blaga*). Ultimul studiu amintit, unde Blaga este examinat pe filiera Kant — Jung — Cassirer, conchide astfel: „O viitoare filosofie a culturii va datora — vrînd-nevrînd — enorm celor două concepții amintite, cum nu va putea renunța nepedepsită la o lectură serioasă a antropologiei structurale, psihanalizei sau hermeneuticii eliadice. Această filosofie a culturii poate fi concepută, fie superior eclectică, sintetică, fie kantiană — în sensul unei generale «critici a rațiunii simbolice». Din această perspectivă, sintetică sau critică, filosofia culturii a lui Lucian Blaga își semnalează pe deplin actualitatea și resursele” (tomul I, p. 108). Doi sociologi ieșeni, Vasile Miftode și Anton Carpinschi, se ocupă în paginile rezervate acestei discipline de prestigiosul lor înaintaș, Petre Andrei. Examinînd „orientările metodologice” ale acestuia, V. Miftode se consideră îndreptățit să enunțe cîteva fundamente ale «Școlii ieșene de sociologie», în vreme ce A. Carpinschi reconsideră „preocupările de sociologie politică” ale aceluiași Petre Andrei. Un studiu de sociologia familiei (Al. Gulei, *Rolul modelului cultural-educativ în integrarea socială a familiei*), un altul de sociologie rurală (A. Carpinschi, *Tendances dans le développement systématique du rural roumain. Un model social*), un articol cu caracter documentar-bibliografic (M. D. Gheorghiu, *Cercetări actuale privind istoria sociologiei franceze*), precum și unele considerații privind interesul sociologic al psihologiei consonantiste (V. Miftode, E. Scripcaru) întregesc profilul contribuțiilor sociologilor.

O notă aparte merită secțiunea de psihologie-pedagogie, de unde reținem în mod deosebit studiul cunoscutului cercetător Ion Holban, *Puncte de vedere în considerarea personalității. Parametrii unui sistem*, trecere în revistă sistematică a unei îndelungate experiențe teoretice și

practice în domeniu. „Personalități” îi sînt consacrate de altfel toate studiile de psiho-pedagogie din tomul al doilea, tema aceasta constituind una din constantele interesului cercetătorilor ieșeni. Semnează aici Gh. Bourceanu, Ioan Grigoraș, Andrei Cosmovici, Adrian Neculau și Tiberiu Rudică. Contribuțiile din aceeași secțiune de la primul tom au un caracter aplicativ mai pronunțat: prezentarea unui test de creativitate de către Ana Stoica, o cercetare privind starea de pregătire cognitivă a elevilor la limba și literatura română (Ana Gugiuman), două articole tratînd reușita — succesul școlar (Mariana Caluschi, respectiv Ecaterina Zetu). Trebuie menționat că psiho-pedagogii acordă în paginile acestei publicații consultării de specialitate necesare perfecționării cadrelor didactice.

Rubricile bogate de „Recenzii” și „Revista revistelor”, prezentînd volume românești și străine din toate domeniile menționate, încheie aceste tomuri apărute pînă în prezent, contribuții meritorii la dezvoltarea publicisticii noastre științifice.

M. D. Gheorgău

„Projet”, nr. 197, ian. — febr. 1986

Revista „Projet”, editată de Centrul de cercetare și acțiune socială (CERAS), publică, în numărul 197 din acest an, o serie de articole interesante punînd în discuție probleme diverse dar care se corelează și se concentrează în jurul temei de maximă actualitate privitoare la căile posibile de dezvoltare socială și la responsabilitatea acțiunii umane. Dintre studiile apărute ne vom referi la cîteva care ni se par mai interesante și valoroase sub aspectul deschiderii lor teoretice.

În studiul *La panne ou la négociation* Yves Lasfargue aduce în atenția cititorilor un subiect major: schimbarea tehnologică și efectele sale sociale posibile. Din totdeauna progresul tehnologic a implicat consecințe sociale de diverse tipuri, oferind umanității alături de acțiune benefică, dar generînd și noi riscuri și vulnerabilități. Noile tehnologii, în special cele afectate de sistemele automatizate, creează un alt tip de risc: global, profund și deosebit de grav. „Schimbarea tehnologică ne face să ieșim din «civilizația primejdiei» („civilisation de la peine”), cu riscul de a cădea în «civilizația penei» („civilisation de la panne”). Buna funcționare a sistemelor foarte sofisticate presupune noi relații sociale” (p. 11). De la o „micro-pană” se poate ajunge la o „macro-pană”, în măsura în care nu se va asigura un alt tip de activitate. Cei ce utilizează tehnologiile trebuie să fie capabili a realiza o funcție de diagnoză, ceea ce — la rîndul său — necesită o calificare și implicare superioară a utilizatorilor (care trebuie să fie „foarte motivați și să facă dovadă de bunăvoință”). „Fată de riscurile de blocaje care ne vor purta spre instaurarea civilizației penei, jocul diferiților actori sociali va trebui să fie modificat și, în special, în trei domenii: relațiile dintre cei ce concep și cei ce folosesc tehnologia, rolul cadrelor, rolul sindicatelor” (p. 13). În esență, autorul propune ca direcție socială de acțiune în vederea evitării penei generate de tehnologie practica negocierilor. „În concluzie, mutațiile tehnologice ne vor ajuta să modificăm profund raporturile sociale și ne vor presa să dezvoltăm funcția de «negociere». Negocierile sînt alături o necesitate economică, cit și răspunsul la o cerință socială de participare la putere” (p. 17). Cum este posibilă o participare la putere (și negocieri reale) într-o societate a inegalității se întreabă, însă, Francis Vèrilland (*Déclin ou résurgence du syndicalisme aux Etats-Unis?*). Prezentînd experiența mișcării sindicale americane F. Vèrilland precizează: „Așadar, participarea nu ar fi mai curînd o tactică abilă din partea patronatului amenințat de criză?” (p. 73) și răspunde: „Totuși, realitatea este mai puțin idilică. Salariații nu sînt proprietari; există printre ei ceea ce se numește «poporul non-popor»” (p. 73), puterea în întreprindere aparține managementului (p. 79). Raportul om — societate — tehnologie este discutat și de Abel Jeannière (*Une modernité déabusée*). Progresul fantastic al științei și tehnologiei se realizează fără nici o orientare conștientă bine fundamentată. Experiența infirmă azi numeroase mituri (al științismului, al statului ghidat de rațiune etc.). Ne aflăm în fața unui univers dezumanizat „Mondializarea problemelor, sistemicitatea lor la scară internațională caracterizează noua etapă a modernității, dar nodul tuturor dificultăților este că această etapă se deslășoară în același timp cu faptul că opoziția om-natură se transformă în opoziția om-tehnică” (p. 83). Se impune un nou umanism care să înlocuiască umanismul „clasic” (antropometric) cu o viziune care să integreze (într-o nouă alianță) omul, tehnica și natura. „Dacă omul nu mai ocupă fortăreața centrală într-un univers în care ar putea edita voința sa suverană, el nu rămîne mai puțin responsabil în mod total” (p. 85). Această nouă alianță îl face responsabil de modul în care-și va proiecta propria sa lume și noile raporturi cu natura.

O. Hoffman

Revista apare de două ori pe an, fiind editată de către Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare. În paginile sale pot fi întâlnite studii care prezintă experiența a diverse țări, dezvoltare sau în curs de dezvoltare, în anumite domenii ale economiei sau politicii economice.

Hans Binswanger*, efectuând studii aprofundate asupra istoriei agriculturii, opiniază că mecanizarea acesteia, în diferite țări dezvoltate, s-a produs în mod neegal, situație care se menține și în prezent, în țările în curs de dezvoltare. În timp ce, de exemplu, animalele de povară au dispărut aproape complet în America de Nord, Europa, Japonia, ele sînt extrem de prețuite în alte părți ale lumii — Africa, Asia — la fel ca în urmă cu sute sau chiar mii de ani. În țările unde mecanizarea se introduce treptat, aceasta este limitată la anumite lucrări, restul fiind efectuate cu ajutorul animalelor, sau manual.

Autorul, în loc de concluzii, înserează în text o serie de „generalizări” care sînt apoi comentate. El apreciază că mecanizarea agriculturii, în general, este strîns legată de capitalurile investite, de forța de muncă ce poate trece în sectoare non-agricole, precum și de cererea sporită pentru produse agricole.

Această afirmație este justificată prin prezentarea de exemple din istoria mecanizării S.U.A., Japoniei și altor țări avansate.

Mecanizarea este mai profitabilă în condițiile existenței unor suprafețe de pămînt cît mai mari, ceea ce a avut consecință directă dispariția treptată a formelor mici și micșorarea continuă a numărului de ferme mijlocii, în favoarea marilor ferme. Acesta ar fi un argument, în opinia autorului, care a permis mecanizarea relativ rapidă a agriculturii americane, cu mari suprafețe disponibile, dar și mecanizarea mult mai lentă din Japonia, unde există pămînt puțin, împărțit în ferme mici. Marile ferme au posibilitatea să achiziționeze ultima tehnologie mult mai repede decît micile ferme, ceea ce le permite obținerea de randamente sporite la hectar, cu costuri scăzute, deci competitivitate maximă.

Autorul arată că în țările industrializate statul și marile corporații au contribuit puțin la procesul de inovare a mașinilor agricole, proces lăsat pe seama micilor companii sau fabrici. Cu toate acestea, se constată în ultimii ani o reevaluare a situației, marile companii începînd să devină tot mai interesate în dezvoltarea și optimizarea producției de mașini agricole, ceea ce poate duce, în viitorul apropiat, la un nou salt înainte în domeniul tehnologiei folosite în agricultură.

Anne O. Krueger** efectuează o trecere în revistă a felului în care, de-a lungul timpului, o serie de țări au acordat diverse ajutoare materiale altor țări. În această privință păreri, pornind de la situații reale, sînt împărțite. Există cazuri cînd ajutoare relativ mici au contribuit realmente ca o serie de țări să depășească momente grele; dar există și situații în care au fost promovate ajutoare masive unor țări, iar rezultatele obținute au fost departe de cele scontate. De aceea, se pare că ajutoarele acordate pentru dezvoltare nu și pot îndeplini rolul decît atunci cînd sînt folosite într-o economie cu baze sănătoase, capabilă să se dezvolte singură după ce a primit o infuzie necesară, sub formă de ajutor. Practic, nu se cunosc cazuri de țări care să fi prosperat și dezvoltat doar pe seama ajutoarelor din afară. Autoarea analizează, în acest spirit, câteva exemple în care impactul ajutorului economic a îmbrăcat, cel mai adesea, forme de condiționare politică.

Revista conține, de asemenea, două studii de strictă specialitate privind stabilirea măsurilor pentru echilibrarea balanței de plăți și scăderea ratei inflației, respectiv probleme care apar în urma modificării parităților monedelor occidentale față de dolar, cu repercusiuni asupra întregului comerț internațional.

În final, este publicată o listă de lucrări recent apărute în lume cu tematică referitoare la comerțul și cooperarea internațională.

Dinu Țenovici

„Sciences sociales et santé”, nr. spécial: Anthropologie, Sociétés et santé, vol. III, nr. 3—4, 1985

Acest număr special al revistei „Științe sociale și sănătate”, publicată de Asociația pentru Dezvoltarea Științelor Sociale în relație cu Sănătatea, are ambiția de a realiza o

* Agricultural Mechanization. A comparative Historical Perspective.

** Aid in the Development Process.

dublă convergență: pe de o parte, mereu cercetători în științele sociale (antropologi, sociologi) care-și desfășoară activitatea în diferite institute și gestionează o experiență de teren diferită, iar pe de altă parte între tematici și problematici circumscrise, inițial, unor experiențe diverse.

Aceasta ar putea să însemne, așa cum înclina să creadă Marc Augé, că „un obiect comun de cercetare se descoperă și se constituie în mod progresiv”. Acest nou obiect, revelat de necesitatea adevărării politicilor sanitare (de esență occidentală) unor contexte socioculturale exotice (cum sînt considerate într-o viziune etnologică țările lumii a treia), este antropologia medicală.

Avînd deja tradiție în lumea anglo-saxonă (cu diferențe de nuanțe în demers: culturalist-pragmatic la americani, funcționalist la britanici), antropologia medicală constituie, recent, o sferă de interes pentru comunitatea științifică franceză. Prin antropologie medicală, francezii înțeleg studiul modalităților de abordare și procesualizare a bolii și morții, care implică toate grupurile sociale. Boala și moartea devin puncte de plecare pentru cercetare în calitate de modalități privilegiate de înțelegere a reprezentărilor și comportamentelor. Boala nu este numai o problemă a fiecăruia și a tuturor dar și ocazia unei redefiniri de roluri și relații. De aceea istoria, sociologia și antropologia consideră corpul (uman) numai în măsura în care el este obiect de reprezentare. „Apariția bolii suscită o serie de interogații și de interpretări care se articulează cu reprezentările despre lume, în general, și înfățișează relația directă între conduite și reprezentări”. Studiind ansamblul mecanismelor sociale și sistemele cognitive ale unei societăți în scopul evidențierii coerenței și specificității, antropologia socială nu este un lux cognitiv ci o condiție a adevărării oricărei modificări de mediu (implementării politicilor sanitare de ex.). Totodată, ea oferă instanței sanitare, elementele necesare evaluării cererii adresate, într-un context istoric, social și cultural dat.

Înțelegerea faptelor sociale, în special a celor relative la modul în care oamenii controlează boala, oferă un model explicativ care integrează procesele medicale. Ca o exemplificare a valențelor euristice ale demersului cognitiv pentru care pledează autorii, amintim forjarea unui concept cum este cel de „itinerar terapeutic”.

Într-un context de pluralism instituțional (cel medical, cum este cazul țărilor lumii a treia) apelul unor instanțe terapeutice diverse spune mai mult decît o simplă apreciere în termenii raționalității și eficienței occidentale. Dezvoltarea semnificațiilor culturale ale alege-rilor practicate în limitele tradiției și biomedicinii, evocă aporiile implantărilor biomedicale în țările în curs de dezvoltare. Tot astfel pot fi explicate „eșecurile” politicilor de dezvoltare și de sănătate precum și decalajele observate în diferite sisteme locale.

Cele 10 studii prezente în culegere, fie că se referă la implicațiile științelor medicale într-un context cultural considerat tradițional; fie că dezvăluie aspectele de control social și politic adiacente acțiunii de combatere a maladiei somnului; sau despre relația între malnutriția acută și institutia căsătoriei în orașele africane; sau implicațiile ideii de vrăjtorie maternă în tulburările mintale în zona Antilelor; sau mai general, și ca o concluzie, complexitatea relației epidemiologie-antropologie, toate au ca tematică reprezentările și instituțiile locale, centrate pe boală și terapie în diferite arii culturale și în același timp relațiile cu un fenomen mondial — coexistența structurilor de tip occidental.

În încheiere, lectura acestui număr special, dedicat aportului cercetărilor antropologice la practica medicală, este o nouă dovadă a potențelor demersului interdisciplinar și o incitație la promovarea lor în beneficiul praxisului.

Smaranda Mezei